

Людмила Тихонова

провідна наукова співробітниця
 відділу науково-фондової роботи,
 Національний музей декоративного мистецтва України
 (Київ, Україна)

lludmilkin@ukr.net

ORCID: 0009-0005-5870-1859

Lyudmyla Tykhonova

Leading researcher
 of the Research and Fonds Department,
 National Museum of Decorative Arts of Ukraine
 (Kyiv, Ukraine)

lludmilkin@ukr.net

ORCID: 0009-0005-5870-1859

ТЕКСТИЛЬНІ ВИРОБИ 18–19 СТ. З М. ГЕЛЬМЯЗІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В ЗІБРАННІ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

THE TEXTILE PRODUCTS OF THE 18–19 CENTURIES FROM THE CITY OF HELMYAZIV, POLTAVA PROVINCE, IN THE COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM OF DECORATIVE ARTS OF UKRAINE

Анотація

Стаття презентує 16 старовинних зразків художнього текстилю (килими, рушники й сорочка) з колекції Національного музею декоративного мистецтва України в Києві. Згідно з архівними джерелами, вони походять з м. Гельмязів Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині с. Гельмязів Золотоніського р-ну Черкаської обл.) й надійшли з експедицій Д. Щербаківського та М. Біляшівського протягом 1905–1922 рр. Пам'ятки датуються 18–19 ст. і відображають найкращі традиції українського текстильного мистецтва (ручного ткацтва й вишивки). Деякі зразки демонструють вплив західноєвропейських художніх стилів і містять точний рік виконання.

Ключові слова: етнографічний відділ, Гельмязів, колекція художнього текстилю, килимарство, вишивка, орнамент.

Abstract

This article presents of sixteen ancient samples of artistic textile (carpets, towels and shirt) from the National Museum of Decorative Arts of Ukraine in Kyiv. According to archival sources, they come from the town of Helmyaziv, Zolotonosha district, Poltava province (now – Helmyaziv village, Zolotonosha district, Cherkasy Region) from the expedition of D. Shcherbakivsky and M. Bilyashivsky during 1905–1922. They date back to the 18–19 century and reflect the best tradition of Ukrainian textile making (hand weaving and embroidery). Some samples show the influence of Western European artistic styles and bear exact year of weaving.

Keywords: ethnographic department, Helmyaziv, collection of artistic textiles, carpet weaving, embroidery, ornamentation.

1902 р. свою офіційну діяльність розпочав етнографічний відділ Київського художньо-промислового і наукового музею. Наполегливість науковців, безпомилкове бачення перспектив музейного розвитку та підтримка однодумців допомогли подолати упередженість щодо селянського мистецтва (Гассанова, 2008, с. 228). З метою формування початкового фонду М. Ф. Біляшівський висунув проєкт улаштування в закладі Першої південно-руської кустарної виставки. Значну увагу було приділено таким видам народного мистецтва, як вишивка, ткацтво й килимарство. Для поповнення фондів працівники етнографічного відділу здійснювали систематичні експедиції, під час яких збирали та купували різноманітні предмети, приймали в дарунок від українських колекціонерів збірки рушників, вишивок, килимів тощо. На початок 1916 р. зібрання налічувало 27 700 одиниць зберігання (Опацький, 2020.). Близько чотирьох десятків предметів збрали в м. Гельмязів Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині с. Гельмязів Золотоніського р-ну Черкаської обл.) під час етнографічних експедицій М. Біляшівського.

У фондовій колекції Національного музею декоративного мистецтва України (далі НМДМУ) зберігається близько 800 текстильних виробів, зібраних на Полтавщині. Значну частину колекції в 1954–1956 рр. було передано з етнографічного та історичного відділів Київського художньо-промислового і наукового музею та позначено старими шифрами: «з. о.» – етнографічний та «і. о.» – історичний відділи. Під час дослідження з'ясувалося, що пам'ятки потрапили до двох різних відділів зберігання – ткацтва й килимарства та художньої вишивки, що значно уповільнило пошук предметів.

Майже всі твори (за винятком двох одиниць) мають задовільний стан збереження, тобто можуть без реставрації

бути представлені в експозиції. Килим, датований 1931 р., вже багато десятиліть є візитівкою музею. Він був представлений у постійній експозиції від початку 1990-х до 2022 р.

Об'єктом дослідження є текстильні вироби України 18 – першої половини 19 ст., а **предметом** дослідження – текстильні вироби з м. Гельмязів, які зберігаються у фондовому зібранні НМДМУ.

Мета дослідження полягає у виявленні й визначенні художньо-стильових особливостей текстильних виробів м. Гельмязів 18 – першої половини 19 ст., технік їхнього виготовлення, орнаментики та декоративних композицій, побутового призначення, а також фіксація джерелознавчої інформації про предмети.

Методи дослідження: загальнонаукові принципи історизму, об'єктивності пізнання, комплексності, пріоритету фактів, а також спеціальні методи – статистичний, порівняльно-історичний, ретроспективний, проблемно-хронологічний, описовий, логічно-аналітичний, що передбачають об'єктивний опис й аналіз фондової колекції.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше було систематизовано різноманітний джерельний матеріал (науково-фондову джерельну базу), і це дозволяє здійснити цілісний історико-науковий аналіз науково-дослідницької роботи з вивчення текстильних виробів Полтавщини у фондовому зібранні НМДМУ, ввести до наукового обігу музейні предмети та провести комплексну наукову оцінку колекції. Слід зауважити, що не всі зазначені в інвентарних книгах предмети з означеного осередку потрапили до колекції НМДМУ.

Зібрані артефакти дають змогу скласти уявлення про рівень розвитку килимарства, ткацтва та вишивки, естетичних вподобань і побутової належності. Їх використовують наукові співробітники під час створення тематичних виставок та нових експозиційних площ. Тож у нашо-

му дослідженні проводитиметься аналіз зібраних тканих виробів з м. Гельмязів.

Детальне дослідження орнаментики, колористики, технік виготовлення текстильних виробів з м. Гельмязів і створення каталогу є важливим не тільки для музейників, а й для всіх, хто займається відродженням та збереженням мистецької й культурної спадщини українського народу.

Постановка проблеми. Текстильні вироби з м. Гельмязів у колекції НМДМУ до кінця не виявлені, не вивчено їхній асортимент, побутове призначення, художньо-стилістичні ознаки.

Джерелознавча база ґрунтується на систематичних дослідженнях комплектування фондів Національного музею декоративного мистецтва України, особливо на перших етапах його діяльності. Так, 2017 р. було започатковано серію видань «Музейні колекції». Альбоми серії знайомлять з найкращими зразками багатотисячного зібрання художньої вишивки, килимів, кераміки, фарфору та фаянсу, скла, дерев'яних різьблених форм і вибійки тощо (автори-упорядники Л. Білоус (2017, 2019), І. Бекетова (2018), С. Яценко (2019), Т. Нечипоренко (2021), Н. Денисенко (2024)).

Також в основу лягли фахові джерела, в яких традиційна українська тканина, зокрема килими та рушники, є предметом досліджень мистецтвознавців (С. Таранушенко, М. Щербаківський, Я. Запаско, Г. Когут, Т. Кара-Васильєва, Н. Студенець та ін.), етнографів (О. Боряк, О. Никорак та ін.), педагогів (С. Нечипоренко).

Учені опублікували низку ґрунтовних монографій і статей, в яких проаналізували історію, художньо-стилістичні засади української традиційної тканини. В опублікованих підготовчих

матеріалах Д. Щербаківського до теми «Український килим» (у збірці «Український музей», т. 1, Київ, 1927) уперше було атрибутовано килим з м. Гельмязів, датований 1831 р. Також означений килим неодноразово публікували в наукових розвідках (1973), «Історії декоративного мистецтва України» (2009), музейних альбомах (1983, 2009, 2012, 2019, 2020).

Дослідження фондової колекції текстильних виробів, зібраних під час етнографічних експедицій на Полтавщині та зокрема в м. Гельмязів, у НМДМУ не проводилося.

Гельмязів був заснований ще у 12 ст. У середині 18 ст. містечко фіксувалося винятково як козацьке. Відомо, що великими наділами родючих чорноземів у Гельмязові володів представник козацької старшини Степан Томара (1719–1794), який мав килимову фабрику у своєму маєтку Томарівці, «шерсть для цієї фабрики доставляли з 500 овець, що їх спеціально для цього тримали в маєтку» (Щербаківський, 1927, с. 140).

У першій половині 19 ст. Гельмязів розвивався як торговий центр. Тоді ж він набув і нового статусу – центру волості в Золотоніському повіті Полтавської губернії, та став досить заможним поселенням. Тут розміщувалися два великі маєтки панів польського походження – Левицьких і Терлецьких.

Колекція означеної тематики поповнювалася під час експедицій у чотири етапи: в 1906, 1908, 1911, 1922 рр., і налічує 16 пам'яток. До її складу входять тканини інтер'єрного, обрядового призначення та предмети одягу, які датуються 18–19 ст.

Першу групу пам'яток у зібранні НМДМУ становлять килими 19 ст., яких у колекції налічується 11 одиниць. Під час експедицій наукові співробітники, поєд-

нуючи науково-дослідницьку роботу зі збором зразків матеріальної культури, фіксували лише місце виявлення та робили короткий опис. Тож стильові особливості й техніки виготовлення зібраних артефактів є важливим матеріалом для їх наукової обробки.

У фондах НМДМУ зберігаються різноманітні за композицією та кольором килими ручної роботи. Далі подано перелік виробів з їхнім описом.

Інв. № КТ-447 (Ст. № з.о.-2742. Надійшов 1905 р.). Фрагмент килима з геометризовано-рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок з багатопелюстковими квітами, ягодами й листям. Кайма вузька, складається із чотирьох вузьких різнокольорових смуг, дві з яких (середні) зубчасті. Кольори: чорний, синій, сірий, ясно-рожевий, різні відтінки коричневого. Розмір: 114 × 86. Вовна; ручне килимарство.

Рис. 1. Килим. 1831 р.
Вовна; ручне килимарство.
Експедиція М. Біляшівського
1908 р. Фото Л. Тихонової

Інв. № КТ-15 (Ст. № з.о.-7602. Надійшов 1908 р.). Килим «панський», зі стилізованим рослинним орнаментом, розташованим рядами (рис. 1). Тло поділене на внутрішнє поле й кайму. Широка кайма оздоблена гірляндю з багатопелюсткових квітів, ягід та листя. У верхній частині внутрішнього поля килима – напис кирилицею в техніці скоропису й дата: «1831». Кольори: різні відтінки синього, зеленого, коричневого, чорний, білий. Розмір: 344 × 217. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-17 (Ст. № з.о.-7616. Надійшов 1908 р.). Килим «панський», зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок трьох варіантів, розташованих рядами в шаховому порядку. По периметру килим обрамлено вузькою каймою. Кольори: різних відтінків синій, жовтий, блідо-рожевий, різні відтінки коричневого. Розмір: 286 × 172. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-78 (Ст. № з.о.-7613. Надійшов 1908 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок, розташованих рядами. Спрямування гілок змінюється через ряд. Між гілками 1-го і 2-го ряду – стилізовані зображення птахів. Широка кайма з окремими квітковими мотивами різної форми. Кольори: темно-коричневий, зелено-синій, сіро-блакитний, ясно-коричневий, темно-рожевий, сіро-зелений, білий. Розмір: 250 × 158. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-89 (Ст. № з.о.-7614. Надійшов 1908 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок різної форми, розташованих рядами (рис. 2). Тло поділене на внутрішнє поле й кайму. Широка кайма оздоблена гірляндюю з квітів і листя. Кольори: білий із сірим відтінком, різні відтінки сірого,

Рис. 2. Килим. 19 ст.
Вовна; ручне килимарство.
Експедиція М. Біляшівського
1908 р. Фото Л. Тихонової

рожевого, червоного, коричневого, зеленого, жовтий, синій, чорний. По периметру килим облямовує чорна зубчаста смуга. Угорі та внизу – торочки. Розмір: 235 × 177. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-92 (Ст. № з.о.-7607. Надійшов 1908 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді рядів з багатопелюсткових квітів у бічному перетині, розташованих у шаховому порядку. Тло поділене на внутрішнє поле й кайму. Широка кайма, оздоблена подібними квітковими мотивами, із зовнішнього та внутрішнього боків облямована тонкою смугою. Кольори: чорний, різні відтінки рожевого, жовтого, синього, коричневого, зеленого. Угорі та внизу – торочки. Розмір: 260 × 167. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-102 (Ст. № з.о.-14390. Надійшов 1911 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок, розташованих рядами. Тло поділене на внутрішнє поле й кайму. Широка

кайма оздоблена гірляндою з квітів різного розміру й листя. Кольори: чорний, різні відтінки брунатного, зеленого, червоного, синій. Розмір: 247 × 133. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-121 (Ст. № з.о.-7606. Надійшов 1908 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок, розташованих рядами (рис. 3). Спрямування гілок змінюється через ряд. По периметру килим облямовує тонка ламана смуга. Кольори: різні відтінки синього, зеленого, червоного, коричневого, білий. Угорі та внизу – торочки. Розмір: 243 × 179. Вовна; ручне килимарство.

Рис. 3. Килим. 19 ст.
Вовна; ручне килимарство.
Експедиція М. Біляшівського
1908 р. Фото Л. Тихонової

У колекції музею зберігається копія килима, що її виконала заслужена майстриня народної творчості України Надія Бабенко 1967 р. на килимовій фабриці в м. Решетилівка Полтавської обл. Це була спроба відродити в середині 20 ст. дав-

ній вид мистецтва – народне килимарство.

Інв. № КТ-79 (Ст. № з.о.-14384. Надійшов 1911 р.). Фрагмент килима зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді «вазонів», «букетів» і квітучих гілок, розташованих рядами. Центральний мотив «вазона» окреслений вінком з листя та ягід. По периметру – вузька кайма у вигляді гладенької й зубчастої смуг. Кольори: різні відтінки синього, зеленого, рожевий, червоний, жовтий, коричневий. Розмір: 187 × 179. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-97 (Ст. № з.о.-14389. Надійшов 1911 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок, розташованих рядами. Спрямування гілок змінюється через ряд. Унизу – стилізоване зображення пташки. По периметру килим облямовує зубчаста смуга. Кольори: чорний, рожевий, зелений, коричневий, жовтий, білий, блакитний. Угорі та внизу – торочки. Розмір: 305 × 147. Вовна; ручне килимарство.

Інв. № КТ-142 (Ст. № з.о.-14387. Надійшов 1911 р.). Килим зі стилізованим рослинним орнаментом у вигляді квітучих гілок, розташованих у шаховому порядку. По периметру килим облямований зубчастою смугою. Кольори: чорний, коричневий, різні відтінки синього, коричневого, рожевого, зеленого, жовтий, сіро-білий. Угорі та внизу – чорна смуга. Розмір: 244 × 146. Вовна; ручне килимарство.

Другу групу пам'яток у зібранні НМДМУ становлять декоративні рушники 19 ст., яких у колекції налічується 4 одиниці.

Призначення декоративних рушників було різним: одні слугували для церковного обряду – причастя (євхаристії), другі – для вінчання, треті – для

масового споглядання, наприклад, на весіллі.

У фондах НМДМУ зберігаються різні за композицією та технікою виконання декоративні й обрядові рушники.

Інв. № В-416 (Ст. № з.о.-14401. Надійшов 1911 р.). Рушник зі стилізованим рослинним мотивом у вигляді «вазона». По периметру облямований каймою. Кайма декорована гірляндю у вигляді в'юнкої квітучої гілки. Розмір: 248 × 49. Льон, бавовна; ручна вишивка.

Інв. № В-417 (Ст. № з.о.-14396. Надійшов 1911 р.). Рушник «бароковий», зі стилізованими рослинними мотивами, розташованими в три яруси (рис. 4). Перший ярус – квітуча в'юнка гілка з великими круглими квітами. Другий – «букет» із квітів, листя та пуп'янків, перев'язаних стрічкою. У третьому ярусі – «вазон» із трьома квітучими гілками й чашею з парними ручками. Обабіч центральних

Рис. 4. Рушник. 19 ст. Льон, бавовна; ручна вишивка. Експедиція М. Біляшівського 1911 р. Фото Л. Тихонові

мотивів розташовані дрібніші «букети», перев'язані стрічкою, та біконічні декоративні елементи, що нагадують «пісковий годинник». По периметру рушник облямовано ламаною смугою. Розмір: 246 × 50. Льон, бавовна; ручна вишивка.

Інв. № В-625 (Ст. № з.о.-14403. Надійшов 1911 р). Рушник з поперечносмугастою композицією. Між гладенькими смугами в довільному порядку розташовані стилізовані рослинні, геральдичні й орнітоморфні мотиви, а також стилізоване зображення посудини з парними ручками та гронами винограду над ними. Розмір: 381 × 118. Льон, бавовна; ручне ткацтво й вишивка.

Інв. № КТ-1349 (Ст. № з.о.-14399. Надійшов 1911 р). Рушник з геометризованим рослинним мотивом у вигляді хрестоподібних і ромбоподібних елементів, що утворюють «вазон», який увінчує орнітоморфний мотив (рис. 5).

Рис. 5. Рушник. 19 ст. Льон, бавовна; ручне ткацтво. Експедиція М. Біляшівського 1911 р. Фото Л. Тихонової

Рис. 6. Сорочка жіноча. 18 ст. Льон, шовк, металева нитка; ручна вишивка. Експедиція Д. Щербаківського 1922 р. Фото М. К. Андреева

Центральна частина рушника декорована рядами поодиноких елементів, що нагадують «чашу на ніжці». Розмір: 250 × 56,5. Льон, бавовна; ручне ткацтво.

До третьої групи пам'яток належить сорочка 18 ст.

Сорочка з домотканого полотна вважається одним з найархаїчніших елементів одягу на всій території України, крій та оздоблення якого майже не зазнали змін.

Інв. № В-4827 (Ст. № і.о.-877. Надійшла 1922 р.) Сорочка додільна, з орнаментованими рукавами (рис. 6). Декор у вигляді рядів поодиноких стилізованих рослинних мотивів, розташованих у шаховому порядку. Рослинний мотив – у вигляді квітучої гілки з трьома квітами-пуп'янками круглої форми. Сорочка має широку горловину та манжети. З'єднувальні шви-«прошви» й пазуха-«проділка» декоровані. Розмір: довжина – 133 см. Льон, шовк, металева нитка; ручна вишивка.

Для аналізу текстильних виробів з м. Гельмязів інформацію з описів систематизуємо за кількома ключовими аспектами, а саме: типологічна група, період створення, розміри, матеріал і техніка виконання, а також узори й кольори.

Усі килими виготовлені в 19 ст., що підкреслює глибокі традиції та високий попит на твори килимарства на Полтавщині. Композиція килимів має вертикальну орієнтацію, розмір варіюється від 243 до 305 см завдовжки та від 133 до 179 см завширшки. Окремо можна виділити килим, довжина якого становить майже 350 см, а ширина – 217 см, що значно перевищує ширину традиційних ткацьких кросен (Інв. № КТ-15).

Матеріалом для виготовлення килимів була овеча вовна.

Пам'ятки зазначеної групи виконані в техніці ручного ткання на вертикальних кроснах, яка мала назву «кругляння». Килими двобічні. Також трапляється прийом «деркання» – різноманітність відтінків одного кольору, яка досягається завдяки нерівномірності пофарбування пряжі й дозволяє тлу «мерехтіти».

Умовно килими можна поділити на такі групи: т. зв. «панські» та «простої роботи». Килими панських майстерень мають складнішу композицію, наприклад, у вигляді медальйона, вазонів із квітами, із широкою багат шаровою каймою, а також написами й датуванням. Килими «простої роботи» зазвичай декоровані рядами мотивів квітучої гілки, розташованих один під одним або в шаховому порядку. Іноді спрямування гілок у суміжних рядах може бути протилежним.

Вовну майстерно зафарбовували в різні кольори природними барвниками. Кількість фарб, використаних в одному килимі цього осередку, варіюється від 5 до 10. Поруч із натуральними кольо-

рами овечої вовни (білий, чорний, сірий) застосовано різні відтінки синього, червоного, зеленого, жовтого.

Рушники виконані в 19 ст. Мають симетричне до центру розташування декору, що концентрується на кінцях рушника. Композиція декору – «вазон» («дерево життя») або поперечносмуриста. Розмір рушників варіюється від 248 до 381 см завдовжки та від 48 до 56 см завширшки.

При обстеженні пам'яток ми зауважили використання лляного полотна різного ґатунку – домотканого й мануфактурного, для оздоблення обрана фарбована бавовняна пряжа – «заполоч» червоного кольору, техніки виконання ручної вишивки – рушникові шви та ручне перебірне ткацтво.

Вишиті рушники орнаментовані стилізовано-рослинними мотивами у вигляді поодиноких рослинних елементів, суцільних галузок, бігунців. Виняток становить тканий рушник, який має чіткий рослинно-геометризований орнамент.

Сорочка виконана у 18 ст. з тонкого відбіленого лляного полотна, яке переважало в одязі заможного населення. За кроєм вона додільна, безуставкова, з призбираною горловиною. Декор виконаний у техніках гладь з настилуванням і верхоплут. Гама кольорів декору – золтаво-коричнева, подекуди по контуру мотивів містяться залишки червоного кольору, що вказує на використання виробу для урочистих подій.

На основі проведеного аналізу текстильних виробів з м. Гельмязів можна зробити вагомні висновки, які відображають унікальність і глибину традицій текстильного мистецтва в цьому маловідомому осередку Полтавщини. Дослідження виявило, що вироби мають не лише практичну цінність, а і є носіями культурних кодів, символізуючи зв'язок між минулим і сучасністю. Техніки ручно-

го художнього ткацтва, килимарства та вишивки, що їх застосовували, створюючи ці пам'ятки, підкреслюють високий рівень майстерності, відчуття матеріалу й володіння прийомами виготовлення високохудожніх творів.

Використання рослинних узорів засвідчує не тільки естетичне значення, а й може символізувати певні культурні аспекти, вподобання власників. Найрозповсюдженіші образи квітучої гілки, «дерева життя», співочих пташок демонстрували уявлення про райські сади – місце, де панує вічне блаженство, непорушна гармонія й безмежна краса. Широке використання матеріалів місцевого походження підкреслювало зв'язок із природою та традиціями. Ці матеріали були доступними, практичними й відображали особливості клімату та побуту місцевого населення. Льон, бавовна й вовна були важливими для щоденного життя, забезпечуючи комфорт і функціональність, водночас зберігаючи екологічну чистоту й економічну вигідність. Традиційне використання таких матеріалів також сприяло розвитку ремесел і підтримувало самодостатність громади.

На основі аналізу килимів з м. Гельмязів виявлено таке відсоткове співвідношення кольорів тла, кількості відтінків барв і наявності кайми: колір тла: синій – 27 % (3 з 11), білий (ясний) – 18 % (2 з 11), жовтий – 9 % (1 з 11), чорний – 45 % (5 з 11). У килимах майстрині використовували декілька відтінків однієї барви: 63 % (7 з 11). Серед представлених виробів переважають зразки: із широкою складною каймою – 46 % (5 із 11), простою каймою у вигляді тонкої смуги – 9 % (1 з 11), зубчастого краю – 27 % (3 з 11) або бігунка – 9 % (1 з 11). Один килим має напис і дату створення, у двох по центру міс-

тяться вінкоподібні (круглі, з'єднані або розташовані по колу) мотиви.

Цілковита однорідність і рівномірність зафарбовування вовни як матеріалу підкреслює її популярність і визнання серед заможних верств населення зазначеного періоду. Червоний колір декору в рушниках натякав на особливість, урочистість подій чи обрядів, в яких використовувалися ці вироби, а білий колір тонкого, ретельно вибіленого полотна сорочки став естетичним еталоном натільного одягу українців.

Тож аналізуючи дані, робимо **висновок**: текстильне виробництво в м. Гельмязів мало давні традиції, які передавалися майстрами з покоління в покоління. Художньо-стильові ознаки вказують на те, що це були речі місцевого походження.

Використання вовни та льону як основних матеріалів і ручних технік ткання та вишивки свідчить про високу цінність ручної праці й підтримку традиційних методів виробництва в регіоні. Розмаїття розмірів й узорів відображає естетичні уподобання та потреби спільноти в той час.

Загалом аналіз текстильних виробів з м. Гельмязів відкриває перед науковою спільнотою та широкою публікою унікальну можливість глибше зрозуміти локальну й культурну історію означеного осередку та заповнити невідомі сторінки в історії декоративного мистецтва України. Збереження й вивчення самотутніх культурних осередків є важливим завданням для збереження культурної спадщини України.

Нині ця тема потребує подальшого вивчення, а також виявлення та атрибуції музейних предметів, що зберігаються в музейних колекціях України.

Список використаних джерел та літератури

Гассанова, А. В. (2008). Шляхи формування одягової колекції в Музеї українського народного декоративного мистецтва (на матеріалах I Південноруської кустарної виставки 1906 р.). **Народний костюм як виразник національної ідентичності**. Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції, 228.

Опацький, І. Ю. (2020) Етнографічні дослідження Миколи Біляшівського на Черкащині. **Уманська старовина**, 7. Режим доступу: <https://pednauki.pnpu.edu.ua/index.php/2519-2035/article/view/220861> (дата звернення: 12.09.2024).

Щербаківський, Д. М. (1927) Український килим: попередні студії. **Український музей**, 1, 149.